

1. Vækst og velstand

Vækst og velstand

Et højt velstandsniveau er afgørende for den enkeltes forbrugsmuligheder og er typisk forbundet med høje levestandarder fx i form af en lang forventet levetid mv. For at kunne opretholde et højt velstandsniveau relativt til andre lande er det afgørende, at der er en relativ høj økonomisk vækst i samfundet. Det er derfor centralt, at der er gode rammevilkår for erhvervslivet, som skal danne grobund for fremtidens velstandsniveau.

De centrale konklusioner i dette kapitel er:

- Uanset opgørelsesmetode hører Danmark til blandt de rigeste lande i OECD. Det skyldes, at produktivetsniveauet i Danmark er højt.
- Relativt høje indtægter fra nettoformuen i udlandet samt et gunstigt bytteforhold bidrager til, at velstanden i Danmark, målt ved bytteforholdskorrigeret bruttonationalindkomst (BNI), er højere end, hvad der måles ved bruttonationalproduktet (BNP).
- Velstanden målt ved BNP pr. indbygger er i 2017 på niveau med velstanden i 2007. Tages der højde for løn- og formueindkomst til og fra udlandet samt bytteforholdsgevinster, er velstanden steget med 0,5 pct. årligt fra 2008-2017.

Bruttonationalprodukt

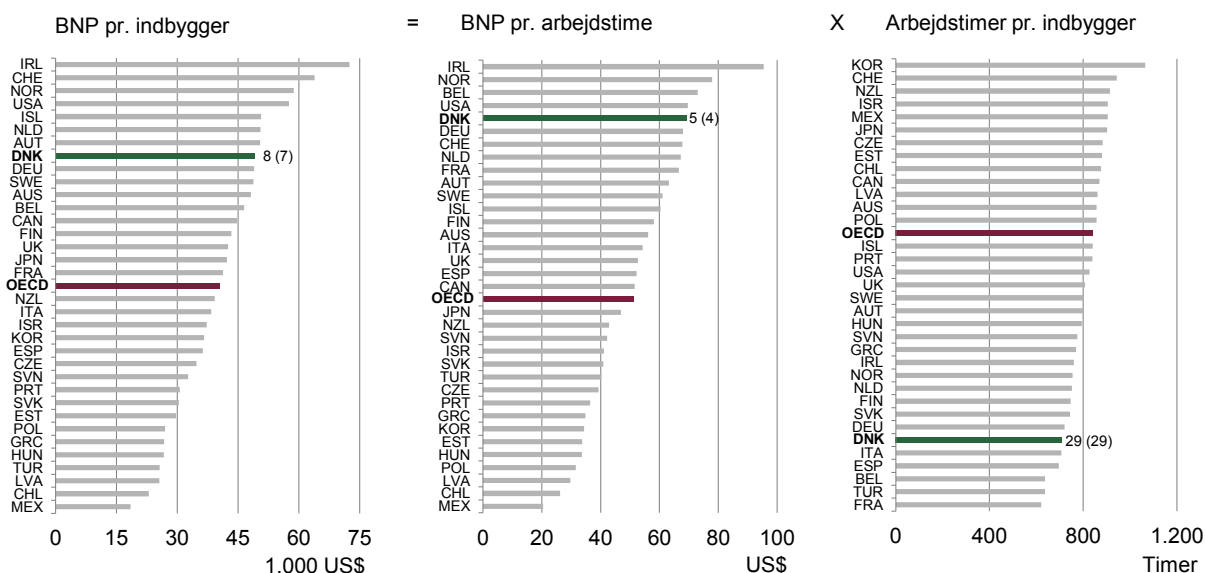
Velstanden målt ved BNP afhænger både af, hvor mange varer og tjenesteydelser der produceres pr. arbejdstime (produktiviteten), og hvor mange timer der arbejdes (arbejdsudbuddet).

Opgjort ved BNP pr. indbygger er Danmark blandt de ti rigeste OECD-lande. Danmarks placering afspejler, at produktivetsniveauet er blandt de højeste, mens den årlige arbejdstid pr. indbygger ligger blandt de laveste i OECD, se figur 1.1.

Målt ved BNP pr. indbygger er de fem mest velstående OECD-lande i gennemsnit over de seneste ti år Irland, Norge, Schweiz, USA og Nederlandene, se Factbook. For Irland har en stor tilstrømning af udenlandske investeringer på grund af etableringer af multinationale selskaber ført til et markant løft i BNP i 2015, som ikke nødvendigvis kan siges at have ført til et øget velstandsniveau.¹

Væksten i BNP set over de seneste ti år er i Danmark steget med ca. 0,6 pct. årligt, hvilket er lavt i et historisk perspektiv, se Factbook. Den svage udvikling i BNP er sammen med en øget befolkningstilvækst medvirkende til, at væksten i BNP pr. indbygger har været tæt på nul de seneste ti år. Dermed er BNP pr. indbygger i 2017 på niveau med 2007. Norge har haft lignende vækstrater, mens Sverige og Tyskland har

➔ **Figur 1.1** BNP pr. indbygger, BNP pr. arbejdstime og arbejdstimer pr. indbygger, 2016

Anm.: I årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Parentesen angiver Danmarks placering året før. Landenes indbyrdes rangering er forbundet med en vis usikkerhed, da der er usikkerhed forbundet med bl.a. opgørelsen af købekraftskorrigerede priser. Nationalregnskabstallene er foreløbige og forbundet med usikkerhed. Opgørelsen af arbejdstimer er forbundet med usikkerhed, se kapitel 3.

Kilde: OECD.

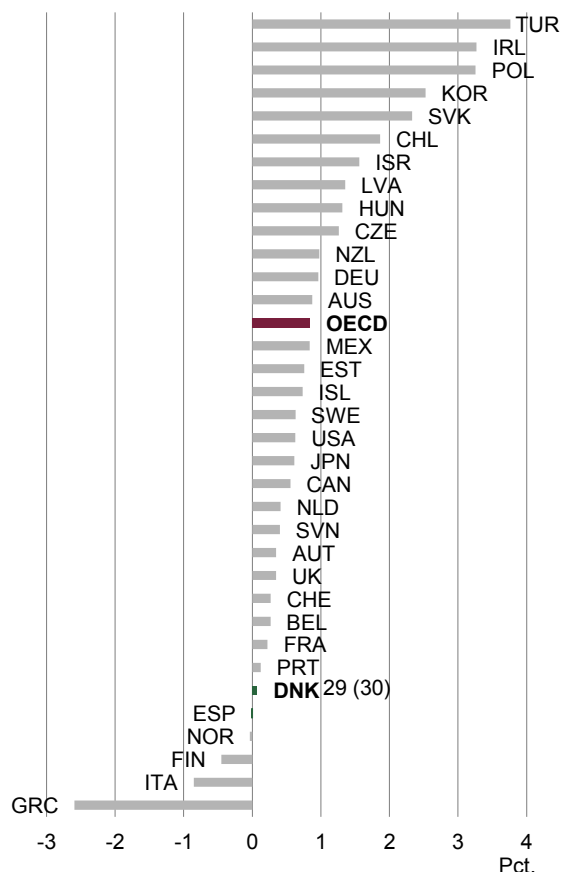
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

¹ Irlands Central Statistics Office samt Eurostat.

1. Vækst og velstand

haft vækstrater på knap 1 pct. årligt i gennemsnit. Målt ved den gennemsnitlige årlige realvækst i BNP pr. indbygger placerer Danmark sig dermed i bunden sammenlignet med de øvrige OECD-lande, se figur 1.2.

→ **Figur 1.2** BNP pr. indbygger, gennemsnitlig årlig realvækst, 2008-2017

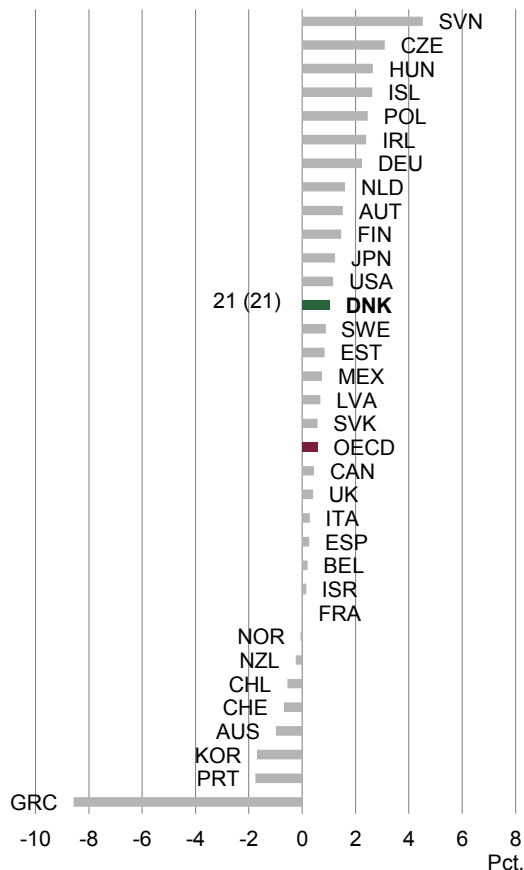
Anm.: I faste priser.
Kilde: OECD.
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

Den lave vækst skyldes primært den økonomiske krise, men også en beskeden produktivitetsvækst og en lav årlig arbejdstid pr. beskæftiget, se henholdsvis kapitel 2 og 3.

Forskelle i væksttempoet mellem Danmark og øvrige OECD-lande skyldes også forskelle i kapacitetspreset. Outputgabets udtrykker, hvor langt faktisk BNP er fra strukturelt BNP. Et neutralt outputgab afspejler en konjunktural situation i økonomien, der er forenelig med en stabil løn- og prisudvikling. OECD vurderer på den baggrund, at dansk økonomi har udsigter til balanceret vækst på trods af et stigende kapacitetspres. Til sammenligning er fx Tyskland i en

situation, hvor manglen på ressourcer kan begrænse væksten, se figur 1.3.

→ **Figur 1.3** Outputgab, 2019

Anm.: Outputgab er defineret som forskellen mellem fremskrevet faktisk BNP og strukturelt BNP og afspejler derved vækstpotelet i de kommende år. Det bemærkes, at seneste opgørelse for det observerede outputgab er fra 2017. Beregningen af outputgab er behæftet med usikkerhed og er følsom over for de anvendte forudsætninger. Således vil det angivne outputgab typisk afvige alt afhængig af metode, se Factbook.
Kilde: OECD.
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

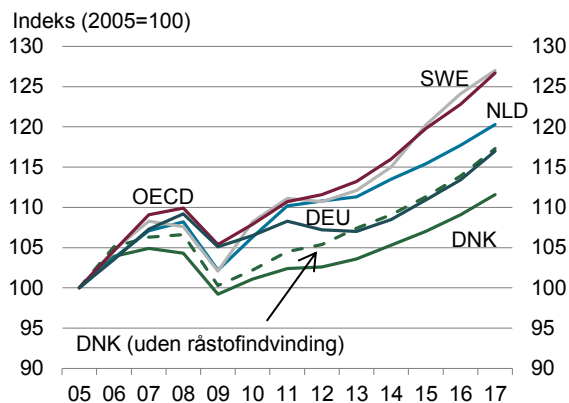
Der er også andre forhold, som har betydning for udviklingen i BNP. BNP-væksten påvirkes blandt andet af demografiske forskydninger. Ændringer i befolkningens alderssammensætning har bidraget med 0,4 pct.-point lavere årlig vækst i Danmark end i sammenlignelige lande i perioden 2009-2014.²

Udviklingen i BNP-niveauet i Danmark har været stigende siden 2009 og har de seneste år været på linje med Nederlandene og Tyskland, mens der er et efterslæb i forhold til Sverige, se boks 1.1. Den af-dæmpede udvikling i BNP i de første år efter den økonomiske krise skyldes blandt andet aftagende produktion i Nordsøen, se figur 1.4.

² De Økonomiske Råd, Dansk Økonomi, forår 2016.

1. Vækst og velstand

→ **Figur 1.4** BNP i udvalgte lande, 2005-2017

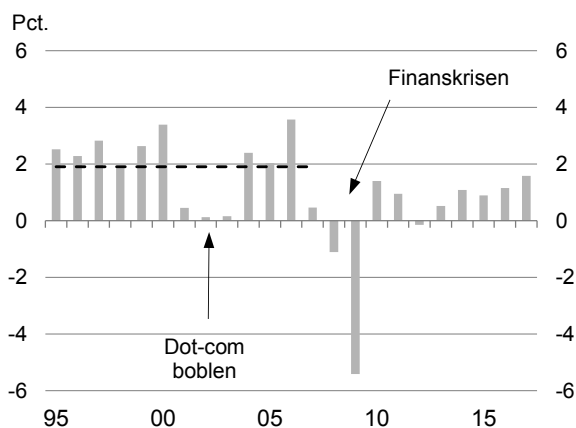
Anm.: I faste priser. DNK uden råstofindvinding er privat BVT ekskl. råstofindvinding.

Kilde: OECD og Danmarks Statistik.

Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

Set i et historisk perspektiv er den nuværende BNP-vækst pr. indbygger lav. I perioden 1995 til 2007 var den gennemsnitlige BNP-vækst pr. indbygger knap 2 pct., dog med væsentlige udsving. Særligt har væksten i BNP pr. indbygger været lav frem til 2013. Derefter har der været moderate stigninger i BNP pr. indbygger. I de seneste år har dansk økonomi været præget af fremgang, hvor væksten i Danmark i de seneste fire år har været stabil på mellem 0,9 pct. og 1,4 pct. årligt, se figur 1.5.

→ **Figur 1.5** BNP pr. indbygger, årlig realvækst, 1995-2017

Anm.: Den stiplede linje angiver den gennemsnitlige årlige realvækst for 1995-2007, dvs. for årene frem til den økonomiske krise.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

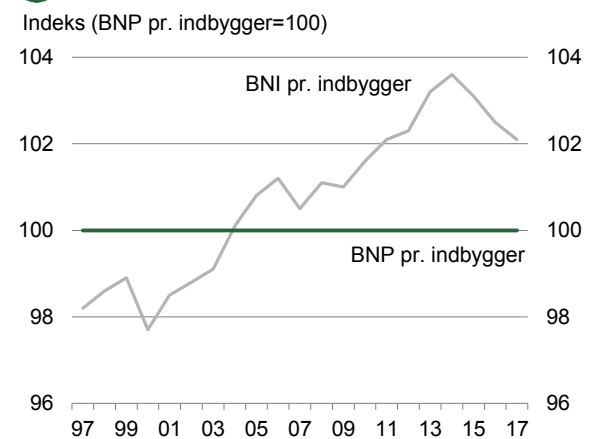
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

Bruttonationalindkomst

Velstanden i Danmark udtrykkes ikke alene ved BNP. Et mere dækkende mål for den økonomiske velstand, der tager højde for løn- og formueindkomst (netto) fra udlandet, er bruttonationalindkomsten (BNI) pr. indbygger. Når et land har nettoindtægter fra udlandet, øger det velstanden, da renteindtægter, udbytter og lønindkomst fra udlandet øger landets købekraft.

Danmarks velstandsniveau, målt som BNI pr. indbygger, har udviklet sig mere gunstigt end det danske velstandsniveau målt som BNP pr. indbygger. Forholdet mellem de to er dog indsnævret de seneste tre år, se figur 1.6.

→ **Figur 1.6** BNP og BNI pr. indbygger, 1997-2017

Anm.: Årets priser.

Kilde: Danmarks Statistik.

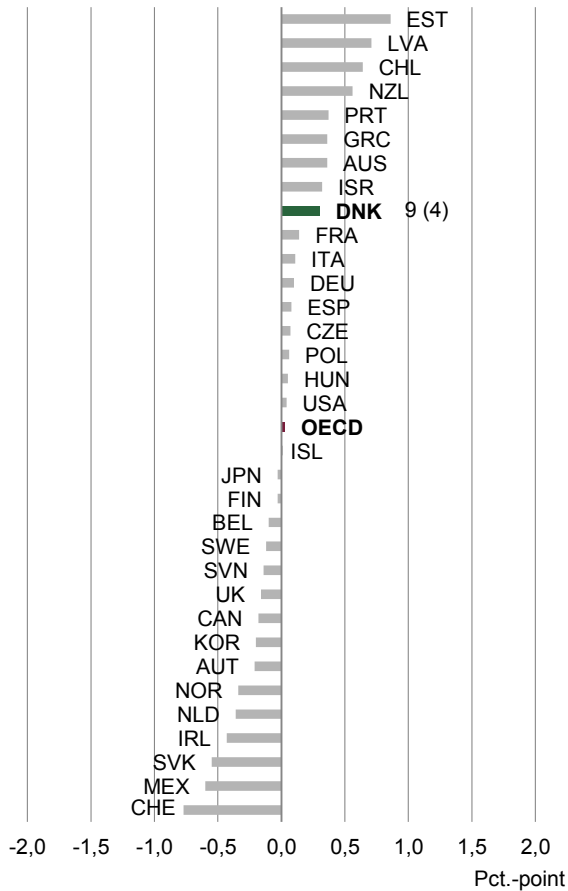
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

Forskellen mellem BNI pr. indbygger og BNP pr. indbygger skyldes blandt andet, at Danmark i de seneste år har haft historisk høje overskud på betalingsbalancen, og den danske nettoformue over for udlandet har betydet løbende formueindtægter fra udlandet, se kapitel 11.

Danmark hører til blandt de lande, hvor løn- og formueindkomst til og fra udlandet samlet set bidrager positivt til velstanden, se figur 1.7.

1. Vækst og velstand

➔ **Figur 1.7** Bidrag til realvækst i BNI pr. indbygger fra løn- og formueindkomst, 2007-2016

Anm.: Bidraget til den gennemsnitlige årlige realvækst i BNI pr. indbygger fra løn- og formueindkomst til og fra udlandet er beregnet som forskellen i pct.-point mellem realvækst i BNI pr. indbygger og BNP pr. indbygger. TUR er udeladt pga. manglende data for BNI.

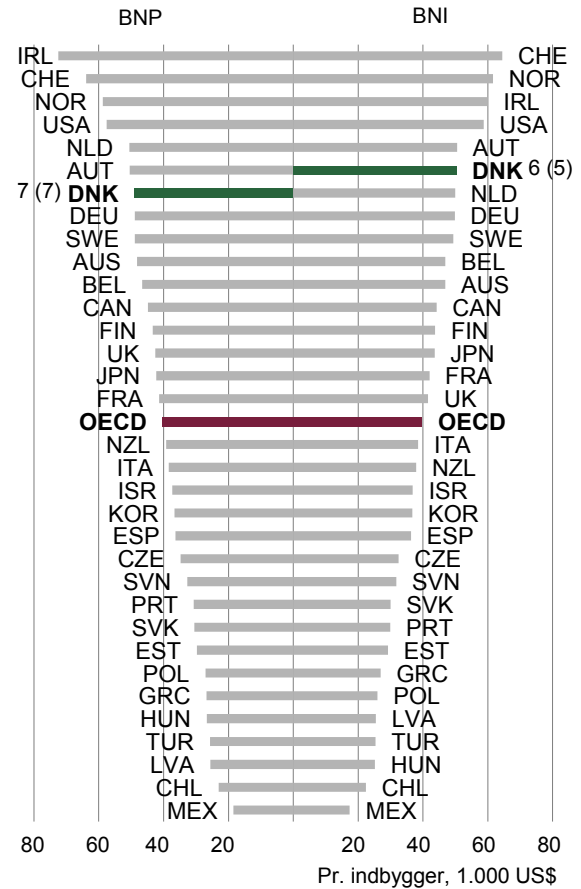
Kilde: OECD.

Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster har medført et stigende behov for placering af danske aktiver, og danske direkte investeringer i udlandet udgør en stigende andel målt relativt til BNP, se kapitel 11.

Danmark har ligesom flere andre lande øget velstanden gennem en højere indkomst fra nettoformue i udlandet. Det tydeliggøres, når landene rangeres efter BNI i stedet for BNP, hvor Danmarks relative velstandsplacering forbedres en smule, se figur 1.8.

➔ **Figur 1.8** BNP pr. indbygger og BNI pr. indbygger, 2016

Anm.: Årets priser i US\$, købekraftskorrigeret (2016-vægte). Der er betydelig usikkerhed forbundet med købekraftskorrektion.

Kilde: OECD.

Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

Bytteforhold

De priser, som danske virksomheder køber og sælger varer og tjenester til i udlandet, har betydning for velstanden i Danmark. Bytteforholdet angiver forholdet mellem eksport- og importpriser.³ Et stigende bytteforhold betyder alt andet lige, at den samme mængde eksport kan købe en større mængde import. Det øger velstanden.

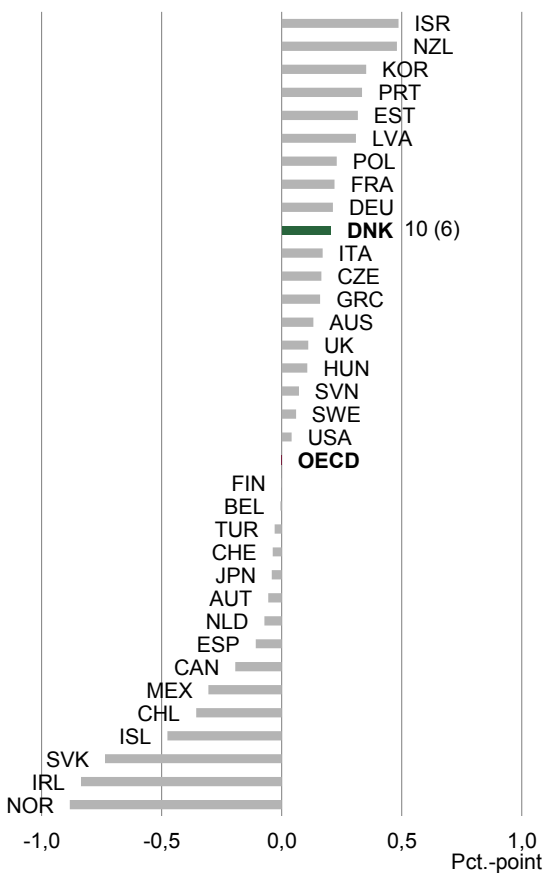
³ Det er muligt at skønne betydningen af bytteforholdsudviklingen ved at beregne BNP under en antagelse af, at eksportpriserne har udviklet sig parallelt med importpriserne. Det svarer til at opgøre eksportmængden som den mængde importvarer, man kan købe for eksportindtægten.

1. Vækst og velstand

Der kan være flere forklaringer på udviklingen i bytteforholdet. I analyser peges der på, at de danske bytteforholdsgevinster kan være udtryk for en varig og gunstig udvikling.⁴ Det skyldes navnlig varesammensætningen i dansk eksport og import. Danmark eksporterer produkter med stigende relative priser som fx medicin og fødevarer. Derimod importerer Danmark produkter med højt teknologiindhold med faldende relative priser som følge af teknologiske fremskridt.

Den danske bytteforholdseffekt er blandt den øvre tredjedel af OECD-landene i de seneste ti år, se figur 1.9.

→ **Figur 1.9** Bytteforholdseffekt, 2007-2016

Anm.: Bytteforholdseffekten betegner forskellen mellem bytteforholdskorrigerede BNP pr. indbygger og BNP pr. indbygger (i kædede værdier) og er beregnet på basis af det relative forhold mellem import- og eksportdeflationerne. Se Factbook for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden. Kilde: OECD og egne beregninger.

Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

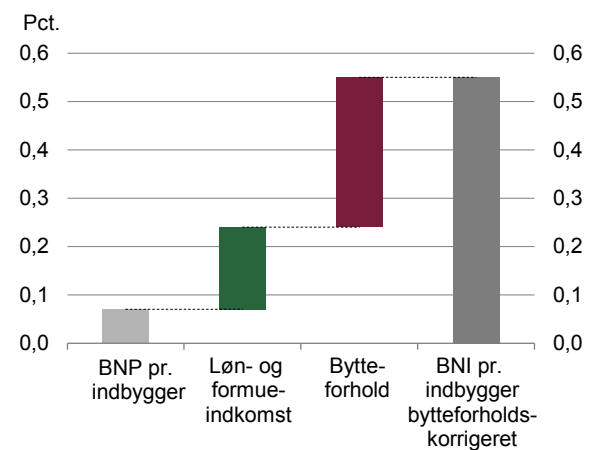
Udviklingen i bytteforholdet bidrager til, at velstanden vokser hurtigere i Danmark. Således er en gunstig prisudvikling relativt til udlandet og derigennem en forbedring af bytteforholdet kompenserende for den lave produktivitetsvækst.

Som udgangspunkt vil stigende eksportpriser som følge af *større betalingsvillighed* være en velstandsforøgende forbedring af bytteforholdet, da den samlede værdi af eksporten stiger. En stigning i bytteforholdet kan imidlertid også være udtryk for stigende *indenlandske produktionsomkostninger*, som fører til stigende eksportpriser og dermed en stigning i bytteforholdet. Hvis sidstnævnte er tilfældet, vil stigende eksportpriser mindske virksomhedernes konkurrenceevne og føre til tab af markedsandele, hvilket på sigt vil medføre et fald i velstanden.

Bytteforholdskorrigeret bruttonationalindkomst

I perioden 2008-2017 har den gennemsnitlige årlige realvækst i BNP pr. indbygger været knap 0,1 pct. I samme periode var der en gennemsnitlig årlig realvækst på godt ½ pct. i bytteforholdskorrigeret BNI pr. indbygger, som er et mere dækkende mål for velstanden. Forskellen kan henføres til, at løn- og formueindkomster til og fra udlandet har bidraget med knap 0,2 pct.-point, mens bytteforholdsgevinster har bidraget med godt 0,3 pct.-point om året til velstandsudviklingen, se figur 1.10.

→ **Figur 1.10** Kilder til velstand, gns. årlig realvækst, 2008-2017

Anm.: Summen af tilvæksten i hhv. BNP pr. indbygger og "løn- og formueindkomst" udgør tilvæksten i BNI pr. indbygger. Afrunding kan betyde, at summen ikke går op. Se Factbook for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden.

Kilde: Danmark Statistik og egne beregninger.

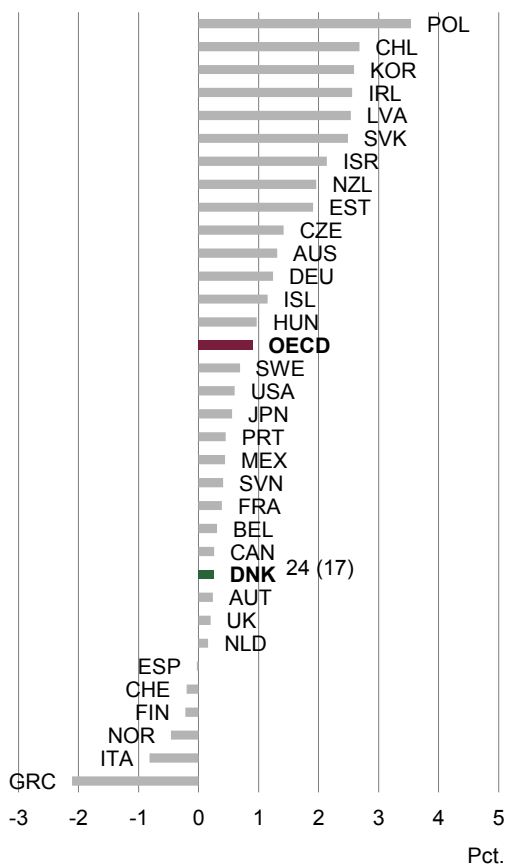
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

⁴ Fx Produktivitetskommissionen, Analyserapport 1 og 2, samt Det Økonomiske Råd, Dansk Økonomi, Forår 2013.

1. Vækst og velstand

Realvæksten i det bytteforholdskorrigerede BNI pr. indbygger i Danmark er højere end realvæksten i BNI pr. indbygger. Opgøres væksten på denne måde ligger Danmark i den nedre fjerdedel i forhold til OECD-landene, se figur 1.11.

→ **Figur 1.11** Bytteforholdskorrigeret BNI pr. indbygger, gns. årlig realvækst, 2007-2016

Anm.: Se Factbook for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden.
TUR er udeladt pga. mangel på data.
Kilde: OECD og egne beregninger.
Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1

1. Vækst og velstand

Boks 1.1 Velstandsudviklingen i Danmark og Sverige på tværs af brancher

Danmark og Sverige er to lande, som ligner hinanden på mange områder. Det gælder fx den offentlige sektors rolle. BNP-væksten i Danmark og Sverige har imidlertid udviklet sig forskelligt i de seneste årtier, hvor forskellen mellem Danmark og Sveriges udvikling i BNP-vækst er øget yderligere, se figur 1.4. I de seneste år har dansk økonomi dog haft en gunstig velstandsudvikling som følge af bytteforholdet, mens bytteforholdet i Sverige er faldet. Det betyder, at udviklingen i BNI og dermed velstanden har været stærkere i Danmark end i Sverige, se figur 1.8.

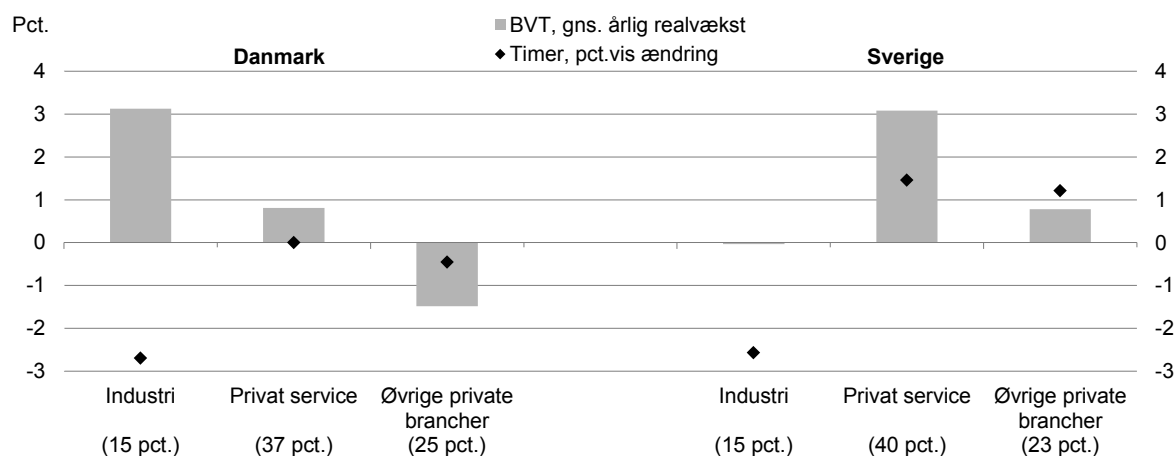
Udviklingen i bytteforholdet hænger sammen med, at velstandsudviklingen på tværs af de to lande har været drevet af forskellige brancher siden krisen. Danmarks industriproduktion er steget væsentligt, hvor særligt maskin- og medicinalindustrien, som er brancher med stigende eksportpriser, har trukket væksten op siden krisen. I gennemsnit er værditilvæksten i industrien i Danmark øget med godt 3 pct. årligt i perioden 2008-2015. Bidraget fra industrien i Sverige til svensk økonomi er i samme periode stagneret. I Sverige er det de private serviceerhverv, som især bidrager til væksten, herunder særligt svenske virksomheder inden for it, telekommunikation, informationstjenester, hvor en stor andel af varer har haft en aftagende prisudvikling, se figur 1.a.

I begge lande er antallet af arbejdstimer i industrien faldet siden 2008. Dermed er timeproduktiviteten i industrien øget betydeligt i Danmark i perioden, se kapitel 2. Omvendt er produktiviteten i de private serviceerhverv steget mest i Sverige. Det skal ses i lyset af, at de private serviceerhverv generelt er karakteriseret som arbejdskraftintensive brancher, se figur 1.a.

Den overordnede erhvervsstruktur i Sverige og Danmark er relativt ensartet, hvorved forskellen i BVT-udviklingen ikke alene kan forklares af branchernes størrelser. Inden for industrien og de private serviceerhverv er der dog visse forskelle mellem de to lande. Mens industrien i Danmark særligt har været drevet af en stærk position i medicinalindustrien, ligesom maskinindustri og føde-, drikke- og tobaksvareindustrien fylder relativt meget i Danmark, så udgør bilindustrien den største andel i svenske industri. Tilsvarende er der forskel på sammensætningen af de private serviceerhverv, hvor skibsfart og detailhandel har en relativ stor andel i Danmark, mens Sverige har en højere andel af it- og informationstjenester. For begge lande udgør engroshandel den største andel af de private serviceerhverv.

Overordnet ses en tendens til, at virksomhederne i Danmark og Sverige har udnyttet deres styrkepositioner i de senere år til at skabe vækst. Det understreger vigtigheden af at sikre rammevilkårene for de enkelte brancher og er blandt andet baggrunden for, at regeringen løbende arbejder med vækstteams og paneller, hvor erhvervslivet inddrages for at sikre konkurrencedygtige vilkår for de erhverv, som har stor betydning for dansk økonomi, samtidigt med, at der er konkurrencedygtige rammer for, at der kan skabes nye virksomheder, også inden for nye forretningsområder.

➔ **Figur 1.a** BVT, gennemsnitlig årlig realvækst 2008-2016, og procentvis ændring i antal arbejdstimer 2008-2015, udvalgte private brancher i Danmark og Sverige

Anm.: Faste 2010-priser. Parenteser angiver branchers andel af økonomiens samlede BVT i hhv. Danmark og Sverige, hvor det bemærkes at andele ikke summer til 100 pct., da offentlig sektor ikke indgår i figuren. Private serviceerhverv er opgjort som kædede værdier. Data for BVT i Sverige er fra SCB, mens timer i Sverige er fra OECD. *Privat service* udgør brancherne: *Handel og transport mv., Information og kommunikation, Erhvervsservice og Kultur, fritid og anden service*. *Øvrige brancher* udgør brancherne: *Landbrug, skovbrug og fiskeri, bygge og anlæg, Finansiering og forsikring samt Bolig, ejendomshandel og udlejning af erhvervsjendomme*, og der ses bort fra offentlig sektor.

Kilde: Danmarks Statistik, OECD og Statistiska Centralbyrån (SCB).

Figurdata: https://doi.org/10.30452/RVK_1